

МОЈЕ ДИЈЕТЕ СВЈЕДОК

ВОДИЧ ЗА РОДИТЕЉЕ/СТАРАТЕЉЕ ДЈЕЦЕ КОЈА СУ
СВЈЕДОЦИ У КРИВИЧНИМ ПОСТУПЦИМА У БИХ

ДРУШТВО ПСИХОЛОГА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ASSOCIATION OF PSYCHOLOGISTS
OF REPUBLIC OF SRPSKA

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Поштовани родитељи и старатељи,

пред вама је водич који вам нуди информације о положају дјеце жртава и свједока у кривичном поступку, савјете како да се понашате ако се ваше дијете нађе у улози свједока и коме да се обратите. Свједок је особа која је дужна пружити информације полицији, тужилаштву и суду о неком догађају које су важне за расвјетљавање кривичних дјела. Посебно важно је свједочење оштећених/жртава у кривичном поступку, али дјеца могу бити и веома битни свједоци, ако су видјели и чули (очевници) или сазнали да је према неком извршено кривично дјело. Трауматична искуства дјеце представљају трауматично искуство цијеле породице и не ријетко дјеца заузимају позицију да ћуте и крију оно што им се догодило или су видјели, настојећи тако да заштите своје најближе од свог негативног искуства.

Улога родитеља у оваквим ситуацијама је непроцјенљива.

Свједочење дјеце је регулисано посебним законом у нашој земљи - Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку којим се дјеца настоје максимално заштити од поновне трауме, нарушавања приватности и других негативних посљедица на њихов развој и одрастање.

Осим хитности поступка у којима се дјеца појављују као оштећена лица, закон прописује да се дјеца и млађи малољетници у поступку могу саслушати највише два пута. Старији малољетници (16-18) могу свједочити више од два пута, ако је то потребно. Саслушање дјеце обавља се из посебне просторије која је технички опремљена, а са дјецом у тој просторији присутно је само стручно лице (најчешће психолози, социјални радници или педагози) које помаже саслушању и пружа дјетету подршку.

Закон забрањује суочење дјеце са осумњиченим/оптуженим лицем, а ако дјеца врше препознавање осумњиченог/оптуженог учиниоца кривичног дјела, онда се то обавља на начин који у потпуности онемогућава да осумњичени/оптужени види дијете.

Дјеца која су озбиљно физички или психички трауматизована дјелом и околностима под којим је дјело извршено, или пате од озбиљних психичких поремећаја који га чине изузетно осјетљивим, у свим фазама поступка (прије, у току и након саслушања) имају право на психосоцијалну помоћ и подршку, те им се у складу са законом (Закон о заштити свједока под пријетњом и угрожених свједока, Закон о заштити свједока у кривичном поступку) могу одредити и друге мјере заштите.

Поступци у којима се појављују дјеца затворена су за јавност, а ако је потребно суд може одредити и друге мјере како би се заштитио идентитет дјетета и његове породице. Све особе које долазе у контакт са дјететом (овлаштена службена лица, тужиоци, судије и стручна лица) морају имати посебна знања из области права дјетета и кривичноправне заштите дјече.

Дјеца оштећена кривичним дјелом, односно њихови родитељи/старатељи у току кривичног поступка биће питани од стране тужиоца и суда да ли постављају имовинскоправни захтјев, односно да ли траже да онај који је повриједио њихово дијете кривичним дјелом надокнади штету за нанесене физичке и душевне болове и претрпљени страх, као и и претрпљену материјалну штету. Умјесто родитеља/старатеља то може учинити и адвокат. Накнада штете је одређени новчани износ који је дужан да исплати учинилац за кога суд утврди да је крив за кривично дјело учињено према дјетету. О томе суд доноси пресуду која се доставља родитељима /старатељима и адвокату који је у кривичном поступку заступао интересе дјетета.

Уколико имате сумњу да вам је дијете жртва нечијег насилног понашања или је видјело и чуло да је према другом учињено кривично дјело (очевидац), потребно је да га охрабите да вам исприча.

Док вам дијете прича:

- слушајте, не прекидајте га;
- не правите изразе чуђења, гађења, невјерице;
- охрабите дијете да прича искрено, слободно, својим ријечима;
- увјерите га да се пријављивањем сваког облика насиља не чини ништа погрешно;
- увјерите дијете да оно није ни за шта криво;
- реагујте одмах, чим вам се дијете повјери;
- информишите се о симптомима који се јављају код дјеце која су доживјела трауматска искуства и ако неки од њих препознате, потражите помоћ стручњака.

Уколико је вашем дјетету и породици пријећено због учешћа у поступку као свједока, одмах то пријавите полицији или тужилаштву.

ВРСТЕ НАСИЉА

Насиље је свако понашање које поврјеђује тијело или осјећања. Ако се насиље често понавља над истом особом, онда се то зове злостављање. Постоје разни облици насиља над дјецом и важно је да их знате препознати:

→ **Физичко насиље** је када неко поврјеђује тијело дјетета. То може бити: ударање, шутирање, гурање, дављење, чупање, затварање и закључавање, отимање, уништавање ствари...

→ **Вербално насиље** је када неко користи ријечи да би повриједио дјечија осјећања. То може бити: вријеђање, исмијавање, омаловажавање, пријетње и слично.

→ **Социјално насиље** се дешава када се дијете искључује из групних активности, оговара, када се причају лажи о некој особи или наговарају други да се с том особом не друже.

→ **Сексуално насиље** се дешава када се дијете неprimјерено додирује по интимним дијеловима тијела од стране другог лица, упућују ријечи или показују слике неprimјереног сексуалног садржаја, као и када се тјерају на сексуалне односе или било које друге сексуалне активности.

→ **Насиље путем мобилних телефона и интернета** је када неко, без дозволе, снима телефоном друге и то шаље даље, или их узнемирава позивима, СМС и е-маил порукама.

Дјеца не смију да трпе насиље, јер их то поврјеђује и утиче лоше на њихов развој. Као дијете, имаш право да будеш заштићен/а од насиља, а одрасли имају обавезу да ти обезбиједиш заштиту. Важно је да знаш препознати насиље, пријавити га и потражити помоћ одраслих којима вјерујеш!

ПРАВА ДЈЕТЕТА

Конвенција о правима дјетета примјењује се у скоро свим земљама у свијету и уграђена је и у домаће законе који се односе на дјецу која су у контакту са законом и судом. По Конвенцији, дијете је особа која је млађа од 18 година.

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЈЕТЕТА, ИЗМЕЂУ ОСТАЛОГ, ДЈЕЦИ ГАРАНТУЈЕ:

→ Право на заштиту од свих врста насиља

→ Право да зна и разумије своја права

→ Право на здравствену и психолошку помоћ ако је жртва или свједок насиља

→ Право да живи са родитељима, осим у случају када од њих трпи злостављање или занемаривање

→ Право да изрази своје мишљење о свему што се на њега односи, а одрасли треба да то саслушају и уваже, у најбољем интересу дјетета

→ Право да тражи информације које су за њега важне

→ Право на приватност

КОНТАКТИ

У случају да је ваше дијете повријеђено кривичним дјелом, да је доживјело неку врсту насиља или било присутно када се оваква дјела дешавају неком другом, ово су институције и организације које можете контактирати ради помоћи:

ПОЛИЦИЈА, ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД И ТУЖИЛАШТВО

Кривична дјела у којима је ваше дијете жртва или свједок, можете пријавити полицији на број **122**. Такође, ове случајеве можете пријавити и Центру за социјални рад у мјесту у којем живите и Тужилаштво.

ШКОЛА

У школи можете потражити помоћ стручног особља (педагога, психолога, социјалног радника) који ће вам пружити савјет и упутити вас према другим институцијама и организацијама за помоћ.

СОС ТЕЛЕФОНИ

Помоћ и савјет можете да потражите и путем телефонског броја за дјецу која трпе насиље: **Плави телефон, на број 080 05 03 05**. Овај број је бесплатан и линија је отворена сваког дана од 9 до 17 часова, за сву дјецу из БиХ.

АДВОКАТИ

Ако је ваше дијете повријеђено кривичним дјелом, имате и могућност да се посавјетујете са адвокатом који може у кривичном поступку да заштити правне интересе вашег дјетета.

БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОЋ

На страници www.mrezappravnerpomoci.org информшите се шта је бесплатна правна помоћ, гдје вам је доступна и који су то поступци у којима имате право на бесплатну правну помоћ.

ОМБУДСМАНИ

Помоћ и савјет можете потражити и у Одјелу за права дјетета при Омбудсману БиХ, на телефон **051 303 992** или на е-маил bl.ombudsmen@gov.ba

Можете се обраити и канцеларији Омбудсмана за дјецу Републике Српске, путем телефона **051 222 420** или е-маила info@djeca.rs.ba

НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Распитајте се које невладине организације и удружења раде на заштити дјечијих права у вашој околини и слободно се обратите и њима за помоћ и савјет.

Неке од њих можете наћи на веб страници www.snaznijiglaszadjecu.org, а више информација и на страницама www.zastitimodjecuodnasilja.org, www.djecanainternetu.org и www.sigurnodijete.ba

ОДЈЕЛИ/ОДЈЕЉЕЊА ЗА ПОДРШКУ СВЈЕДОЦИМА У СУДОВИМА И ТУЖИЛАШТВИМА

На овим мјестима раде психолози или социјални радници који помажу свједоцима када треба да дају свој исказ пред тужилашвом и судом. Психосоцијална помоћ и подршка пружа се свједоцима прије, за вријеме и након свједочења, а основни циљ јесте да се стручном психолошком подршком ублажи стрес, анксиозност и поновна трауматизација давањем исказа. Стручна лица из ових одјела стоје на располагању дјечијим свједоцима све вријеме поступка, и уколико је потребно организују психолошка савјетовања за дјецу и родитеље. Службеници одјела обично контактирају родитеље дјеце која се појављују као свједоци, а уз позив за свједочење добијате информацију о постојању ових служби са контактима како би се и сами могли обратити за помоћ.

ЦЕНТРИ ЗА МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ

Уколико ваше дијете и ваша породица има проблеме које су последица трауматског искуства, обратите се за помоћ центрима за ментално здравље у мјесту гдје живите.

PRAVDA ZA SVAKO DIJETE

Ова брошура је омогућена уз помоћ UNICEF-а, односно, кроз пројекат Правда за свако дијете који је подржан од Владе Швицарске и Шведске агенције за међународни развој и сарадњу (Sida). Садржај публикације нужно не осликава стајалишта UNICEF-а, Владе Швицарске и Sida-e.